

Heroinväg blir Sidenväg?

Nya vägar tänder hoppet i Badakshan och hela Centralasien

Opiumodling och heroinproduktion står i centrum för all ekonomisk aktivitet i den nordostliga afghanska provinsen Badakshan. Men morgondagen kan se helt annorlunda ut. Det finns nämligen konkreta planer på att förbinda den fattiga bergsprovinsen med Kina via granlandet Tajikistan. Kanske början på en ny Sidenväg?

En ny väg asfalteras nu genom Tajikistan från den kinesiska gränsen till gränsstaden Khorog i Tajikistan, berättar **Dilovar Butabekov**, administrativ chef för Aga Khan Foundation (AKF) i Tajikistans huvudstad Dusjanbe.

I Khorog har AKF byggt en bro över Panjfloden till Badakshan i nordöstra Afghanistan.

När vägen är klar förbinder den nordöstra Afghanistan med Karakoram Highway, i västra Kina. Karakorum highway förser redan i dag norra Afghanistan med billiga kinesiska konsumtionsvaror. Problemet är att varorna måste transporteras en omväg på ett par tusen kilometer. Först genom bergen i norra Pakistan och sedan genom bergen i östra och centrala Afghanistan innan de når konsumenterna i norra och nordöstra Afghanistan. En rutt som på grund av den långa transportvägen fördyrar de billiga kinesiska konsumtionsvarorna.

När den av Islamiska utvecklingsbanken finansierade vägen är färdig asfalterad är något år hoppas man att gränserna skall vara öppna och lokala marknadsplatser utmed gränsen mellan afghanska Badakshan och Tajikistan vara klara.

Fria handelszoner

Det planeras fria handelszoner för lokalbefolkningen på bägge sidor om gränsen i afghanska Badakshan och den västliga tajikiska provinsen Gorno-Badakshan. I Tajikistan ska parlamentet inom kort ta ställning till ett lagförslag om öppnandet av handelszonerna, men...

– Vi förväntar oss inte att tusentals människor omedelbart skall korsa gränsen. Vi har ett långtidsperspektiv. Broarna kommer att finnas där i hundra år och skall inte bedömas kortsiktigt, säger **Mirza Jehani**, samordnare för AKF i Tajikistan.

Aga Khan Foundation är en del av is-

Bron över Panjfloden förbinder Badakshanprovinsen med staden Khorog i Tajikistan. Staden förbinds i sin tur med en ny väg mot den kinesiska gränsen.

mailiternas religiöse ledare **Aga Khans** internationella utvecklingsorganisation, Aga Khan Development Network, som är mycket verksam i östra Tajikistan och nordöstra Afghanistan. Regionen har en mycket stor koncentration ismailiter. Aga Khans verksamhet är högst påtaglig och inriktningen har en stor tyngdpunkt på satsningar inom infrastruktur och ekonomisk utveckling.

– På den tajikiska sidan av gränsen ska det byggas lokala marknader för lokala produkter. Vi diskuterar nu med den lokala regeringen om att tillåta afghaner att komma över gränsen och handla på den tajikiska sidan. Vi förväntar oss resultat inom 6-8 månader. Att bygga upp marknadsplatserna tar bara uppemot 3 månader, säger **Mirza Jehani**.

I norra Badakshan beräknas ytterligare en bro vara klar i december. Den skall förbinda det isolerade Darwazdistriktet i nordligaste Badakshan med omvärlden (Tajikistan). Söderifrån går det inga vägar och längs hela den tajikiska gränsen rinner den brolösa gränsfloden Panj utmed gränsen i Badakshan ned till Khorog. I hela Darwazdistriktet finns det i dag bara två små affärer.

När bron till Darwaz är klar har de afghanska myndigheterna lovat att öppna de bägge broövergångarna som internationell-

la gränser. Men först krävs det ett internationellt avtal mellan de bägge länderna, vilket man från AKFs sida tror skall gå snabbt.

Det finns en farbar väg för lastbilar från gränsbron till Badakshans provinshuvudstad Faizabad, men den liksom vägen från Faizabad till resten av Afghanistan kräver stora förbättringar. Vägen västerut från Faizabad är en slingrig grusväg, som ibland bara är hjulspår om ens det genom terrängen.

Än så länge gäller knark

Både i Tajikistan och i Badakshan cirkulerar bestämda uppgifter om att Kina är intresserat av att bygga en väg genom Badakshan till östligaste Wakhan – korridoren vid den kinesiska gränsen. Wakhan ligger mycket nära Karakorum highway.

Tills den nya Sidenvägen öppnar är det knarkhandel som gäller i Badakshan. Enligt vissa beräkningar skördades 1 000 ton opium i år i Badakshan (tillräckligt för att producera 100 ton heroin). Andra uppskattningar är 1 500 ton opium. Enligt FN skördades "bara" 508 ton i år.

Det påstås finnas minst 13 heroinlaboratorier, varav fem i Jurmdistriktet. Andra hävdar att det finns betydligt fler. I vissa områden var mellan 60 och 90 procent av åkermarken odlad med opium.

– Ekonomin i Badakshan handlar i dag enbart om opium. Innan skörden var bärgad i september exploderade de lokala marknaderna med varor. Marknaden i provinshuvudstaden Faizabad ökade till exempel med uppemot 2 000 procent. Affärerna var fulla med varor som såldes på kredit och betalades efter skörden, berättar **Asif Hayat**, ekonomisk analytiker på AKF i Badakshan.

Folk konsumerade hemelektronik, TV-apparater mm, samt generatorer för att driva dem i den så gott som strömlösa provinsen. Minst 500 bilar importerades också till provinsen.

I hela provinsen ökade, enligt FN, opiumproduktionen i år med 55 procent i jämförelse med förra året. Opiumodlingen har sjudubblats sedan 1994. Från två procent av den odlade arealen till 16 procent. Tre av provinsens distrikt ligger bland de fyra toppproducenterna av opium i hela landet.

Slutat med rutinkontroller

På andra sidan gränsen har den tajkiska narkotikapolisen slutat med sina rutinkontroller av fordon från gränsområdena.

Enligt ett befäl vid den tajkiska narkotikapolisen i gränsstaden Khorog var mängden beslagtagna heroin i Tajikistan över 8 ton år 2002. I slutet av oktober var årets beslag bara 3, 5 ton. Enligt honom betyder det inte att den tajkiska narkotikapolisen blivit ineffektiv.

– Smugglingen har minskat och vi har blivit effektivare och gör beslag med hjälp av information från betalda tiplämnare.

När ett ögonvittne från gränsfloden vid Khorog hör talas om den tajkiska narkotikapolisens effektivitet gapskrattar han och berättar att narkotikahandeln över gränsen till Tajikistan blomstrade när han besökte Sheghnan på den afghanska sidan av gränsfloden i början av september i år

– Det stod lyxbilar parkerade nere vid floden och det var uppenbart att de gjorde affärer med handlare från andra sidan gränsen i Tajikistan, berättar han.

Opiumskörden är mycket arbetsintensiv och årets stora skörd krävde arbetskraftsimport från granprovinserna för att klaras av. De flesta skördearbetarna kom från Baghlanprovinsen där delar av bomullsskörden inte plockades på grund av arbetsbrist.

Lantarbetarlönerna mer än sjudubblades i år i Badakshan. Trots det var skörden mycket lönsam för jordägarna som fick ut mer än tio gånger i vinst per hektar på opium i jämförelse med vete. På flera håll blev vete inte skördat. Där fick de som ville komma och skörda vete gratis. Resultatet blev att den lokala veteproduktionen på många håll blev liten i Badakshan. Detta trots att veteskörden där det såts vete gav en betydligt bättre skörd än förra året eftersom det kom rikligt med regn i år. 80 pro-

cent av jordbruksarealen i Badakshan är regnbevattnad och de regnbevattnade åkrarna ger mångdubbelt så stor skörd som bevattnad åkermark.

– Det finns så mycket subventionerat vete att bönderna kände sig säkra när de bara odlade lite mat, säger Asif Hayat.

Ytterligare en förklaring är att vinsten på opium är så stor att den gott och väl räcker till för att köpa den mat som behövs.

För att försöka bygga upp en stabil och bärkraftig normal och laglig jordbruks- och boskapsskötarekonomi i provinsen arbetar AKF med att få fram lagliga alternativ till opium för bönderna.

AKF undersöker bland annat möjligheten att bygga lagerlokaler för jordbruksprodukter. Då kan priserna hållas stabila och ge en bättre förtjänst. De sjunker inte kraftigt vid skördetid då alla försöker sälja så mycket som möjligt på samma gång. Istället skall bönderna kunna sälja sina varor under resten av året.

Badakshan har mycket boskap – nötkreatur, får och getter. Men mul- och klövsjukan är utbredd (cirka 30-40 procent av boskapen dog förra året). Även en stor del av fåren och getterna har dött ut i provinsen.

– Vi arbetar med projekt för att förbättra familjeekonomierna och länka dem med marknaden för ull. Vi försöker bygga upp en ny stam av får för ullproduktion och få fram veterinärer.

AKF ger bland annat lån till bönder. Dessutom skall det göras försök att marknadsföra den mycket högkvalitativaullen som produceras och bygga upp små byindustrier med vävare för att diversifiera hushållsekonomierna och göra dem mindre känsliga för skördebortfall på grund av torka eller frost, som tog en stor del av årets fruktskörd.

Parfym- och medicinexport

Andra projekt man hoppas på är att få i gång en produktion och export av naturmediciner, parfym och kosmetika framställt av lokala växter för export till framför allt den indiska, men även övriga asiatiska marknaden där det finns en avsättning. Dessutom bygger AKF och andra organisationer i provinsen vägar för att förbinda byarna med större orter där det finns en avsättningsmarknad för böndernas och boskapsskötarens produkter.

– Området har en bra potential, säger Asif Hayat.

Hur det kommer att gå med den i dag heroinproducerande Badakshanprovinsen är svårt att säga, men förutsättningarna finns för både lönsam laglig export och nya handelsvägar.

Börje Almqvist,
text och foto

Oro inför de kommande valen

Det återstår bara tre månader innan de planerade valen ska hållas i Afghanistan. Allt fler bedömare uttrycker oro för att valet kan komma att öka den etniska spänningen mellan landets södra och norra delar.

Vissa experter vill att de planerade valen skjuts fram till nästa år. Detta för att göra det möjligt för de internationella biståndsgivarna och president **Hamid Karzais** regering att avvärja de krigsherrar som fortfarande styr en stor del av landet, samt öka säkerheten på landsbygden. Men Karzai tycks fast besluten om att följa planerna. Åtminstone vad gäller presidentvalet.

Enligt den överenskommelse som skrevs i Bonn i december 2001 skulle såväl presidentval som parlamentsval hållas i Afghanistan senast i mitten av 2004. Ett stort antal experter, varav en hel del FN-anställda, menar att det finns en möjlighet att hålla presidentvalet enligt schemat.

Men de menar samtidigt att ett parlamentsval innebär en mängd krav – däribland att politiska partier organiseras – som omöjligt kan vara uppfyllda innan valdagen den 21 juni.

Djupt splittrade

Samtidigt hävdar den pakistanske journalisten **Ahmed Rashid** att ett val om enbart presidentposten kan leda till ökad etniska spänningar mellan den dominerande gruppen – pashtunerna i söder – och landets minoritetsgrupper. Dessa är djupt splittrade sinsemellan, och därför skulle pashtunen Karzai, som anses ha misslyckats med att nå ut till minoritetsgrupperna i norr, troligen lätt vinna ett presidentval. Om man inte lyckas hålla parlamentsval samtidigt skulle Karzai därmed kunna styra utan att kontrolleras av ett parlament där minoritetsgrupperna har inflytande.

– Ska han väljas av hela landet eller bara av en etnisk grupp? Detta låter mycket farligt, säger Rashid.

En lösning kan komma i slutet av mars då Karzais regering ska möta landets biståndsgivare i Berlin. Rashid anser att den bästa lösningen är att biståndsgivarna i samband med mötet i Berlin kräver att valet skjuts upp till våren 2005, samtidigt som de tar på sig ansvaret för att inte ha lyckats leva upp till sina löften om att leverera tillräckligt med resurser och trupper för att garantera en säker valprocess.

Jim Lobe/IPS